

سخن سردبیر

محمدباقر پورامینی

بیماری های فراگیری همچون کرونا نخستین بار نیست که بر زندگی بشر سایه افکنده و با تار و پود آن در آمیخته است؛ بلکه بیماری های خطرناک و مسری دیگری مانند طاعون و وبا نیز در گیتی رخ نمایی کرده و به صورت گسترده بر جان بسیاری از آدمیان مهر ختم زده، نظم جاری زندگی ایشان را آشفته و روان آنان را پریشان ساخته است.

ویروس کرونا، افزون بر اختلال در حیات فردی و ایجاد چالش های معرفتی و دینی، نظم اجتماعی و قواعد جاری دین در جامعه را دستخوش آسیب ساخت؛ گسست روابط جمعی، تعطیلی مقطعی مراکز دینی و تجمعات مذهبی، نمونه های عینی لوازم آسیب اخیر است. پیامدهای زیان بار بهداشتی، سیاسی و اقتصادی را نیز می توان بدان افزود.

به موازات بروز و شیوع کرونا و پدیده های شرر نمای دیگر که جنبه عمومی می یابد، نظرات و اندیشه های گونا گونی در فهم این بلایا مطرح گردید و در برابر چالش های نظری پدیده کرونا و رنج های ناشی، فضای علمی برای نواندیشی و ایده پردازی های جدید فراهم آمد که این الهیات به زندگی فردی و اخروی محدود نخواهد بود و می تواند بر بافت زندگی و اجتماعی سایه افکند.

مهم ترین ارمان کرونا، رنگ باختن مالکیت های اعتباری، گردن فرازی های نفسانی و غرورهای انسانی و همچنین بیداری وجدان های خفته است تا همه نگاه ها به سمت مبدأ هستی و مالک حقیقی سمت و سو یابد؛ چه بسا حوادث و بلاهایی پیش آمده که آهنگ زندگی را مختل می سازد، عاملی برای بیداری و فرار به سمت خداوند و باورهای دینی باشد تا طعم شیرین انس با خدا به آدمی چشانده شود:

«وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِّنْ نَّبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ: ما در هیچ شهر و آبادی پیامبری نفرستادیم مگر این که اهل آن را به ناراحتیها و خسارتها گرفتار ساختیم شاید [به خود آیند و به سوی خدا] بازگردند» (اعراف: ۹۴).

بلاها و مصیبت های جاری در زندگی، جزء جدانشدنی عالم طبیعت است که خیرهای برتر و فراوان را برای انسان در پی دارد:

«فَعَسَىٰ أُن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَ يَجْعَلَ اللَّهُ فِيهِ خَيْرًا كَثِيرًا: چه بسا که شما چیزی را ناخوش داشته باشید و خدا در آن، خیر بسیاری [برایتان] گذاشته باشد» (نساء: ۱۹).

هر بلایی کز تو آید رحمتی است
 هر که را فقری دهی آن دولتی است
 تو بسی ز اندیشه برتر بوده ای
 هر چه فرمانست خود فرموده ای
 زان به تاریکی گذاری بنده را
 تا ببیند آن رخ تابنده را
 تیشه، زان بر هر برگ و بندم زند
 تا که با لطف تو پیوندم زند^۱

۱. پروین اعتصامی.

کرونا خواه پدیده‌ای بشرساخت باشد یا طبیعی و بیرون از اراده و اختیار بشر باشد، مقوم روح توحید خواهد بود و به مثابه لوازم تکامل اختیاری انسان قلمداد می‌شود و به تعبیر حکیم متأله آیت الله مصباح یزدی کرونا و یا هر شری دیگری سبب می‌شود موجودی همچون انسان بتواند در سایه انتخاب و اختیار خویش، به بالاترین کمالات امکانی برسد و انتخاب انسان مقتضی وجود نظامی است که خوب و بد و خیر و شرّ، هر دو در آن موجود باشند و در نتیجه این عالم به همراه شرور آن نیز متعلق اراده الهی قرار می‌گیرد؛ زیرا اراده حق تعالی مستقلاً و اصالتاً به این شرور از آن جهت که شرّ است، تعلق نمی‌گیرد، بلکه وجود این شرور، از آن جهت که از لوازم تکامل اختیاری انسان هستند، بالتبع مورد اراده حق تعالی قرار می‌گیرد.^۱

فصلنامه کتاب نقد به اقتضای مأموریت خود در بررسی و نقد علمی آرا در قلمرو اندیشه اسلامی و آسیب شناسی باورها و رفتارهای رایج دینی، فرهنگی و اجتماعی، در دو شماره به ارائه دیدگاه‌های صاحب‌نظران در بررسی و نقد چالش‌ها و مسائل مهم در حوزه الهیات کرونا می‌پردازد. امید است همه اندیشمندان ضمن درنگ در موضوعات و مقالات ارائه شده، نسبت به ارتقای ادبیات شکل گرفته در حوزه دین پژوهی در مواجهه با کرونا سهمیم باشند.

۱. محمدتقی مصباح یزدی، خبرگزاری حوزه، ۳۱ فروردین ۱۳۹۹.